

УДК 351.745.5:355.233.22

А. Ю. МАРТИШКО,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6203-356X>;

О. С. РЯБУХА,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

СИСТЕМА ЗАХИСНИХ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ВІД ЗАГРОЗИ ХОЛОДНОЮ ЗБРОЄЮ

Проведено аналіз та узагальнення знань щодо захисту від загрози холодною зброєю. Виділено елементи системи захисних дій від загрози холодною зброєю та методiku їх розвитку.

Ключові слова: захисні дії; холодна зброя; озброєний супротивник; працівник поліції.

Професійна діяльність поліцейських постійно пов'язана з систематичним ризиком для життя та здоров'я і є однією з найбільш небезпечних професій. Практичне вивчення захисних дій від загрози холодною зброєю дозволить працівникам поліції правильно оцінити обстановку, окремі ситуації, обрати найбільш ефективні прийоми.

Згідно з ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право застосовувати поліцейський захід примусу як фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [1]. Тому саме для виконання цих законодавчо закріплених функцій працівникам поліції необхідно засвоєння теоретичні основи та практичні навички захисних дій від загрози холодною зброєю.

Необхідно зазначити, що володіння прийомами рукопашного бою як під час боротьби з озброєним злочинцем, так і зі злочинцем без зброї, значно зменшує кількість трагічних випадків в серед працівників поліції. Тим самим, підвищуючи ефективність діяльності поліції у боротьбі зі злочинністю та авторитету працівників поліції серед громадян. Тому прийоми самозахисту від нападу злочинця з холодною зброєю в руках залишаються актуальними та важливим для працівників поліції.

Проблемами формування готовності працівників національної поліції до діяльності в умовах протистояння з озброєним супротивником досліджували ряд вчених: С. А. Антоненко [2], В. В. Бондаренко [3], С. Є. Бутов [4], В. І. Пліско [5], А. Р. Лушак та ін. [6]. Однак питання системи захисних дій від загрози холодною зброєю не були належним чином висвітлені в працях зазначених науковців і потребують постійного удосконалення.

На думку В. І. Пліска успішно в умовах ризику діяли підготовлені працівники поліції з розвиненими особистісними якостями. Сукупність цих якостей становили не лише спеціальні психофізичні, а й загальнолюдські якості [5].

Ряд проаналізованої спеціальної літератури засвідчує, що успішність працівників національної поліції у протистоянні з озброєним супротивником залежить від засвоєння теоретичних знань, рівня їх фізичних якостей, психологічної підготовленості, техніко-тактичної підготовленості.

Захисні дії від загрози холодною зброєю являється одним із елементів тактики самозахисту та особистої безпеки працівника поліції. В даному контексті ми вважаємо, що до системи захисних дій від загрози холодною зброєю можна віднести наступні елементи: теоретичні знання для умілого застосування фізичної сили працівником поліції, фізичні якості (швидкість, сила, координація), які необхідні для ефективного реагування,

психологічна підготовленість, техніко-тактична підготовка до дій у ситуаціях з супротивником озброєним ножом.

Система захисних дій від загрози холодною зброєю розуміють сукупність елементів, що складають єдиний процес навчання, виховання працівника поліції, які необхідні для відбиття нападу та захисту від холодної зброї [7].

Для здобути теоретичних основ захисних дій від загрози холодною зброєю працівникам поліції рекомендується під час занять з тактики самозахисту приділяти увагу розвитку творчої активності, яка є показником розвитку особистості і передбачає внутрішнє прагнення до участі в навчальному процесі. Отриманні теоретичні знання дозволяють вдосконалювати такі розумові здібності як аналіз, порівняння та планування своєї рухової діяльності. Основним ресурсом формування теоретичних знань є самостійна та індивідуальна робота зі спеціальною літературою. Періодичне опитування працівників поліції є ефективним напрямом закріплення теоретичних знань. Важливим є збагачення змісту теоретичних знань досвідом правоохоронної діяльності [8].

Характеризуючи психологічну підготовленість як елемент системи захисних дій від загрози холодною зброєю слід зазначити, що важливе значення у підготовці працівників поліції до відбиття збройного нападу посідає психологічна підготовленість працівника поліції. Вона залежить, насамперед, від внутрішніх чинників, переконань; здатності ефективно діяти в ситуаціях небезпеки, раптовості, невизначеності, браку часу, стану здоров'я.

Ряд авторів (В. І. Плisko, С. Є. Бутов), вивчаючи психологічну готовність працівників поліції до застосування прийомів фізичного впливу під час виконання службових обов'язків, відмічають, що основними особистісними якостями осіб із високою психологічною готовністю є: самовпевненість, розвинені емоційно-вольові, комунікативні якості, зібраність (зосередженість, спрямованість на досягнення мети), розвинені здібності до планування, моделювання, програмування, оцінки результатів, гнучкість і високий загальний рівень саморегуляції [3; 4].

Основними ознаками психологічної підготовленості до виконання захисних дій від загрози ножом є: відсутність метушні або замкнутості, обачлива, рівна поведінка, чітке, безпомилкове виконання наказів і команд, нормальний фізіологічний стан (частота пульсу, дихання, колір обличчя і т. д.).

Для формування психологічної підготовленості рекомендується використовувати методи та прийоми саморегуляції фізичного і психічного стану: самопереконавання, самонавіювання, керування уявою, дихальним та м'язовим тонусом.

На нашу думку, з метою формування психологічної готовності до протидії із супротивником озброєним холодною зброєю рекомендується використовувати притуплені бойові ножі у повільному темпі з дотриманням заходів безпеки. При цьому, захист виконується у повільному темпі від одиночних ударів.

Високий рівень психологічної підготовленості працівника поліції забезпечить виконання прийомів технічно бездоганно, що надасть досягнути позитивного результату в різних ситуаціях, його дії набувають автоматичної звичності, а психіка – стійкості.

Спеціальна або психофізична готовність характеризує здатність працівника поліції ефективно діяти в складних умовах оперативно-службової діяльності, тобто відчувати просторово-часові характеристики дій супротивника, визначати його мотиваційну спрямованість та на основі цього прогнозувати поведінку й відповідно виконувати адекватні захисні дії [4].

На думку В. В. Бондаренка, стандартного шаблону дій працівника ОВС під час виникнення небезпечних умов, пов'язаних із зіткненням з озброєною особою, не має. Це пояснюється тим, що на розвиток ситуації збройного зіткнення справляють вплив як зовнішні (погодні умови, освітленість, час доби, дистанція тощо), так і внутрішні чинники (мотивація, психологічний стан та підготовленість правопорушника). Тому до виконання поставлених завдань в умовах ризику необхідно підходити творчо [2].

Аналізуючи фізичні якості які необхідні для ефективного реагування слід зазначити, що успішно в умовах ризику діяли підготовлені працівники поліції з розвиненими швидкісними, силовими, та координаційними якостями. Сукупність цих якостей сприяють кращому засвоєнню техніко-тактичної підготовки. Швидкість пересування, точність і сила удару, координація відпрацьовуються у спарингу (частково-обумовлені та вільні поєдинки). Саме спаринг є кращим методом тренування усіх вище зазначених якостей.

Готовність протистояти нападу озброєного злочинця – це вміння прогнозувати розвиток ситуації, можливі дії супротивника, результат сутички, ступінь погрози. Для цього необхідні знання закономірностей у поведінці злочинця в різних умовах, знання його психології, самих небезпечних і несподіваних способів нападу, сформовані вміння і навички виконання прийомів обеззброєння та розвиток професійно-важливих якостей [4].

Процес навчання захисту від загрози холодною зброєю повинен здійснюватись відповідно до основних закономірностей, притаманних процесу формування рухових навичок, і проводиться в три етапи: ознайомлення, вивчення та вдосконалення. Ознайомлення – це створення попереднього і, головне, правильного уявлення про рухову дію та чіткого усвідомлення її структури. Ознайомлення з прийомами захисту від холодної зброї здійснюється на практичних заняттях із фізичної підготовки, під час консультацій з фахівцями, а також шляхом вивчення техніки їх виконання за допомогою літературних джерел.

Вивчається техніка прийомів для формування вміння виконувати захисні дії у цілому або в окремих деталях з дотриманням правильної форми та ритму. Необхідно постійно перевіряти правильність створеного уявлення та його коригування, вирішуються завдання оволодіння елементами рухової дії та виконання прийому в цілому. Вивчення захисних дій відбувається за допомогою підвідних, імітаційних вправ, а також методом виконання вправ по частинах і в цілому з використанням різноманітних методичних прийомів. На цьому етапі необхідно домагатися надійного і варіативного виконання прийому в умовах, що постійно змінюються, в умовах максимальних фізичних навантажень і психічної напруженості, завершується робота над відпрацюванням індивідуальної техніки.

Позитивні зрушення у навчанні при захисті від загрози холодною зброєю відбудуться коли між навчаючими більше буде приділятися так звані «необумовлені» навчально-тренувальні поєдинки, у якому один із асистентів виконує атакуючу дію, а інший захисну. Щойно працівник поліції зрозуміє, що може піддатися реальному нападу, який передбачити не може. Це сприятиме активності особи, яка виконує захисні дії та розвивати логічне мислення, вміння аналізувати та творчо мислити під час проведення захисних дій від загрози холодною зброєю. Тому що, «обумовлені» навчально-тренувальні поєдинки несуть пасивне очікування нападу, з боку правопорушника як наслідок, неможливість протистояти на належному рівні супротивнику [7].

Для оволодіння технікою та тактикою необхідно враховувати загальні принципи протидії супротивника з ножем: принцип прийняття бойової стійки, недопустимості, попередження, випередження, використання малих зусиль, контроль і фіксація, концентрація зусиль та ін. Комплекс дій при захисті від ударів ножем з подальшим обеззброєнням супротивника складається з кількох взаємопов'язаних елементів: психологічні дії, захист за допомогою пересування, нанесення ударів руками та ногами, пересування із відбивом руки, захоплення руки з ножем, больовий прийом або кидок.

Таким чином, для ефективної підготовки працівників поліції до протиборства із супротивником озброєним холодною зброєю необхідно використовувати в комплексі всі елементи визначеної системи захисних дій від загрози холодної зброї. Формувати необхідні технічні навички на фоні розвинутих необхідних фізичних якостей та психологічних якостей. Систематичне відпрацювання захисних дій від загрози холодною зброєю працівником поліції надасть можливість відпрацювати техніку виконання його деталей, визначити раціональне співвідношення фаз напруження і розслаблення, поширити обсяг тактичних варіантів його використання тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.04.2018).
2. Антоненко С. А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. Харків, 2005. № 6–7. С. 125–129.
3. Бондаренко В. В. Ефективність впровадження методики формування психофізичної готовності майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах ризику. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 10. С. 10–13.
4. Ануфрієв М. І., Бутов С. Є., Гіда О. Ф., Решко С. М. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ. Київ, 2003. 336 с.
5. Пліско В. І. Вплив експериментальної методики навчання майбутніх правоохоронців на успішність сутичок в умовах нападу озброєного супротивника. *Вісник Чернігівського нац. педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2011. Вип. 91, т. 2. С. 214–217.
6. Лушак А. Р. Діагностика психофізичної підготовки курсантів навчальних закладів освіти МВС України. Івано-Франківськ, 2001. 78 с.
7. Мартишко А. Ю. Особливості навчання працівників органів внутрішніх справ України захисту від загрози холодною зброєю. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. № 6. (49). С. 73–80.
8. Мартишко А.Ю., Рябуха О.С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських. *Юридична психологія*. 2016. № 2 (19). С. 91–97.

Надійшла до редколегії 20.04.2018

УДК 351.741

О. О. МИСЛИВА,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

А. П. МОСКАЛЕЦЬ,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

УНІФІКАЦІЯ НАВЧАННЯ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ НА ШЛЯХУ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Розкрито об'єктивну потребу запровадження міжнародних протоколів з тактичної медицини в навчання майбутніх поліцейських, їх адаптації до навчальних програм вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також уніфікації програм з підготовки в цій сфері.

Ключові слова: Національна поліція, невідкладна (домедична та медична) допомога, тактична медицина, алгоритми дій, стандартизація, ситуація під вогнем, в укритті чи під час евакуації, міжнародні стандарти, ескалація, протоколи ТССС та ТЕСС.

У пункті 4 ст. 18, п. 14, ч. 1 ст. 23, ч. 3 ст. 37 та ч. 4 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію» [1] відповідно до ст. 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» [2] серед основних обов'язків поліцейського закріплено надання невідкладної (домедичної та медичної) допомоги особам, які постраждали внаслідок правопорушень,